

Aubelemènkes (of auvermènkes) leefden onder de grond en waren ongeveer 30 cm.groot. Ze zagen wat bleek uit; waren altijd met wisselkinderen aan 't sjouwen en ze komen in veel Sittardse verhalen voor.

Waarschijnlijk is het verhaal van de Auvermenkes of dwergen als volgt ontstaan.:

Mismaakte mensen of kleine mensen (lilliputters) zijn er altijd geweest. Daar was in vroegere tijden geen speciale hulp of opvang voor. Ze werden door de gemeenschap uitgestoten, vaak ook omdat men vermoedde dat deze mismaakte mensen iets met de duivel te maken hadden. Vermoedelijk leefden ze in groepen, terug getrokken uit de samenleving, in bossen of hollen. Vaak maakten ze daarbij gebruik van plaatsen waar mensen niet zo gauw kwamen omdat deze plaatsen iets geheimzinnigs hadden; mensen waren in die tijd erg bijgelovig. Zo 'n plaats kon bijvoorbeeld een oude grafheuvel zijn, denk aan de Auveleberg in het Limbrichterveld.

Om aan kleding en voedsel te komen werkten deze mensen 's nachts bij de boeren. Uit dankbaarheid zette de boer dan eten of kleding klaar voor de Auvermenkes.

In de verhalen komen goedaardige en kwaadaardige Aubelemenkes voor en dat zal wel te maken hebben met de manier waarop de samenleving hen bejegende. Als de Auvermenkes niet kregen wat ze nodig hadden zullen ze beslist wel eens wraak genomen hebben.

Maar nu ons verhaal:

Stenen voor de Molenbeek

De oevers van de Molenbeek werden meestal goed onderhouden. Zeker stroomafwaarts, van 't Sjteine Murke tot een stuk voorbij de Sjteine Sjloues, zagen de oevers er goed recht en stevig uit. De oevers van de Keutelbeek kon men eigenlijk geen oevers noemen; de Duitse zijde stelde al helemaal niks voor, daar moest iedere keer 't water uit de baenje (beemden) weer terug in de beek lopen. Toch had Maanes opdracht gekregen om op tien plaatsen, door de stadstimmerman afgebakend, oeverblokken aan te brengen, die door de stad werden aangeleverd. Vroeger werd daarvoor basalt gebruikt dat helemaal met kar en paard via de Himmelsleiter uit de Eiffel werd gehaald. Sinds een paar jaar wilde het stadsbestuur bezuinigen op het onderhoud en was men op zoek gegaan naar een goedkopere steensoort. Deze werd gevonden in de buurt van Rolduc en dat was niet zo ver. Deze nieuwe soort steen was wat Maanes betrof eigenlijk niet hard genoeg, maar de stadbouwmeester besliste. Maanes moest alleen maar stapelen; mond dicht en verder niks. Samen met de voerman heeft hij de zware blokken klaargelegd op de plaats waar ze moeten komen te liggen.

Hij ziet de kar, met de bruine merries ervoor, in de richting van de Limbrichterpoort verdwijnen. Vervolgens kijkt hij naar zijn dochtertje Marjan die iets verder boven op een hoop stenen klimt, haar mond zwart van oukouk, de fles met dropwater in de hand. Ze moet van het water wegblijven maar ze komt nu toch wel erg dicht erbij. Veel kan er niet gebeuren; hij is er zelf bij en de beek is in deze tijd van het jaar meer modder dan water. Het meeste water loopt natuurlijk door de Molenbeek nu de Sjteine Sjloues dicht is. Het beetje water dat hier staat, is het water dat wegloopt uit de baenje ten zuiden van de stad. 't Is mooi weer, maar er staan schapenwolkjes in de lucht en hij weet: dat betekent regen, maar deze avond nog niet. Nu niet dromen; werken moet hij. Hij gaat meteen de beek in om de volgende rij blokken schuin naar boven te leggen. Morgen zijn er meer mensen aanwezig, maar 't eerste stuk moet hij zelf leggen. Even later heeft hij heel handig weer zo een zware blok gepakt, die hij mooi tussen een paar andere laat zakken wanneer hij een rood stukje stof door de lucht ziet vliegen, dat net onder zijn steen terecht komt. Giftig kijkt hij naar zijn dochtertje, maar het arme kind is weliswaar niet ver weg maar te ver om hieraan schuldig te kunnen zijn. Marjan komt tegelijkertijd naar Maanes toe gelopen en als hij omkijkt, ziet hij hoe een klein, bleek manneke 't stukje rode stof onder de steen vandaan probeert te halen. Hij weet 't meteen: dit moet een aubelemènke zijn. Een lambertusvoet (circa 30 cm) hoog, een beetje bleek, zoals je kunt verwachten van iemand die het grootste deel van de tijd onder de grond woont. Aubel komt van het Latijn, van albus, wit, hebben de paters hem een paar jaar geleden geleerd. Precies het wezen dat hij zich altijd voorgesteld had, maar dat hij tot nu

toe nog nooit gezien had. Zijn dochter blijft schuin achter hem staan en geeft hem, een beetje schuw, een handje, terwijl 't manneke er helemaal niet zo bang uitziet. Nu moet hij zich wel als vader gedragen. Hij zou willen dat hij wat beter gelezen had wat hij moest doen in zulk geval. "Hodie oculis meis ipsis homunculum vidi ". Hij hoort de pater 't verhaal van de professor nog voorlezen. "Vandaag heb ik met eigen ogen een kabouter gezien' . Is er misschien een verschil tussen een kabouter en een aubelemènke? Liefst zou hij weglopen maar dat kan niet met het kind aan zijn hand. Eigenlijk had hij medelijden met 't manneke, maar wat moet hij doen ? Hij hoort zijn vrouw al zeggen: 'Daar staat hij met zijn mond vol tanden' Hij was inderdaad sprakeloos van schrik. Aubelemèn zijn gevaarlijk als je iets anders doet dan ze verwachten, maar hoe kun je nu weten wat ze van je verwachten als nog nooit van je leven een aubelemènke gezien hebt?

"Kan ik u helpen mijnheer" vroeg hij een beetje verlegen. Hij voelde zich een lafaard. Maanes was geen praatjesmaker. 't Manneke keek op en zei:

"Ja graag, want als ik mijn mutsje niet op heb, kan ik die steen niet optillen en als ik die steen niet optil, krijg ik mijn muts niet terug". Maanes tilde de steen op, het aubelemènke nam zijn muts en zei toen: 'Kom vanavond tegen het donker allebei naar het aubelefeest daar waar de beken bij elkaar komen, bij de Klootsbrök. Geen andere mensen meebrengen, dan zal ik jullie bedanken. Kijk goed wat wij met die blokken van jou doen.

Voordat ze zeggen konden dat moeder thuis zat te wachten met de soep zette hij zijn mutsje op en was opeens verdwenen. Maanes heeft geen blokken meer gelegd die middag. Ze hebben daar aan de kant van de beek gezeten en Marjan heeft honderd uit gevraagd. "Ja, aubelemèn kun je rustig alle koperen ketels en bestek uitlenen, ook als je alles vuil buiten hebt gezet; 't komt altijd binnen een dag schoongewassen terug." "Nee, Aubelemèn kun je niet zien als ze de muts ophouden, als je ze wilt zien moet je draad spannen op kniehoogte en geduldig wachten tot er eentje er half slapend tegen aanloopt zodat zijn muts afvalt. En sinds vandaag weet ik ook, dat ze zonder muts veel kracht verliezen, anders had hij die steen wel zelf opgetild. Ze hebben woorden gehad, thuis, moeder wilde beslist mee, maar dat mocht niet; dat had de aubeleman duidelijk gezegd.

Vader en dochter zijn er opuut getrokken tegen zonsondergang en ze waren bij de Klootsbrök toen het donker begon te worden. 't Leek wel of die twee als familie genodigd waren: Alle aubelemènkes en vrouwtjes, want die bestaan ook, hadden de mutsjes afgezet en zaten in een kring bij elkaar en even later stonden ze allemaal te springen en te zingen en in een soort menuet te dansen om een vuur waar ze zwarte stenen op gooiden. De mutsjes hadden ze allemaal in de struiken gehangen. Maanes en Marjan konden hen goed zien, maar dat duurde maar een paar minuten, want jammer genoeg: opeens hoorden ze een heldere toon, iedereen begon door elkaar te lopen, pakte zijn mutsje en weg waren ze.

Alleen onze gastheer stond er nog, met zijn muts in zijn hand en zei: "er zit een vreemde duif op het hok; er staat iemand naar ons te loeren. Denk goed na over de steen, die je hier op 't vuur hebt zien gooien.

't Feest gaat gewoon door, maar dat kunnen jullie nu niet meer zien. Maanes zag aan 't bewegen van de struiken dat hij gelijk had en zei tegen Marjan: Ik denk dat we hier ergens een nieuwsgierige huisvrouw vinden. Omdat ze wel wist dat het haar schuld was, dat 't feest opeens had opgehouden stond moeder een beetje te huilen achter een struik. Marjan liep tussen vader en moeder naar huis. De een was nog een beetje giftig en de ander schaamde zich en huilde nog steeds. Ze zei tegen de twee, dat 't niet erg was, maar eigenlijk vond ze het toch wel jammer want er zijn maar weinig mensen die met eigen ogen aubelemèn gezien hebben.

De andere dag zijn ze alle drie weer naar de Klootsbrök gewandeld. De as in 't vuur was nog gloeiend, men zou het zo weer kunnen aanblazen. Maanes nam een paar blokken mee om in de winter thuis op potkachel te proberen. Ze zeggen dat hij later de eerste kolenboer geweest is, maar daarvoor is geen bewijs.